

Egyptens kontrarevolution

Af Rasmus Alenius Boserup

På sit højdepunkt fra 2011 til 2013 dækkede internationale medier udviklingen i Egypten dagligt. Åbenlyst ubetydelige begivenheder, som fx da en ukendt minister med et relativt uvigtigt ressortområde trådte tilbage i efteråret 2013, blev taget med i nyhedsstrømmen. Sådan er det ikke længere. I dag glimrer Egypten ved sit fravær i internationale medier.

Egyptens fravær i medierne afspejler til dels, at andre mere presserende dagsordener presser sig på: Trump, Putin og NATOs fremtid. Brexit, Alternative für Deutschland og EU's fremtid. Og i en mellemøstlig sammenhæng: Borgerkrig i Syrien, Irak, Libyen, Yemen og disse konflikters betydning for fremtidens jihadisme og flygtningestrømme.

Men det afspejler også, at det hæsblæsende tempo, med hvilket Egypten politisk og samfundsmæssigt udviklede sig i perioden fra januar 2011 til sommeren 2013, er blevet afløst af en monoton variation over det sammen grundtema: kontrarevolution. Denne langstrakte og stadig ufuldendte undertrykkelse og tilbagerulning af den politiske massemobilisering, der væltede Hosni Mubarak i februar 2011, og af de forandringer, der i de efter-

følgende to et halvt år udgjorde den forandringsproces, som Egypterne kaldte 'thawra' – revolution – startede med kuppet i sommeren 2013 og har over de sidste fire år haft massiv indflydelse på det egyptiske samfund.

Denne artikel analyserer dels, hvordan Egyptens islamister i det Muslimske Broderskab i perioden fra sommeren 2012 frem til militærkuppet i sommeren 2013 gødede jorden for kontrarevolution, dels de umiddelbare konsekvenser af denne tilbagerulning af revolutionen for Egyptens politisk liv og fremtid.

Islamisternes rolle

Lad mig med det samme slå fast, at det naturligvis er det egyptiske militær, politi, efterretningstvæsen, domstole og fængselssystemer, der ubetinget er ansvarlige for Egyptens brutale kontrarevolution. Men det fritager ikke Egyptens islamister – og navnlig topfigurer i Det Muslimske Broderskab som præsident Mohammed Morsi fra Frihed og Retfærdigheds Partiet – for i kraft af deres inkompetence og uerfarenhed at have gødet jorden for militærets intervention i sommeren 2013.

Mohammed Morsi havde med sin knebne valgsejr i sommeren 2012 opnået, hvad ingen civil politiker nogensinde hav-

Rasmus Alenius Boserup, seniorforsker ved DIIS. Væsentlige dele af denne artikel har i en tidligere version været trykt i bogen *Efter Foråret – Forandringer i Arabisk Politik* (Gyldendal 2016).



FOTO: Kodak Agfa via Wikimedia Commons

Kvinder mod Mubarak

de opnået i Egypten: Statens højeste embede, præsidentposten. Det gav Morsi og Det Muslimske Broderskab ansvaret for en højpolitiseret og revolutionær befolkning. Samtidig havde det politiske system, sikkerhedsarkitekturen, økonomien, produktionssystemet, arbejdsmarkedet og de internationale alliancer presserende behov for målrettet genopbygning og stabilisering efter halvandet års revolutionær tumult.



En af de vigtige konflikter Morsi skulle komme til at udkæmpe som præsident var et opgør med Egyptens Forfatningsdomstol, der også fungerer som landets højesteret.

Det var imidlertid fra hans tiltræden uklart, om Morsi magtede denne opgave. Morsi selv var ikke en stærk profil. Selvom han havde tætte relationer til den konservative fløj i Broderskabets religiøse bagland, var han først kommet i betragtning som præsidentkandidat, efter at mere prominente politikere som fx forretningsmanden Khairat al-Shaters kandidatur var blevet underkendt af en domstol på grund af nylige fængselsdomme. Endvidere var det folkelige mandat bag Morsi smalt. Morsi var blevet valgt som det mindste af to onder. Efter at broderskabets egne støtter, der udgjorde mellem 25 og 30 pct. af det egyptiske vælgerkorps, havde bragt ham frem til anden runde af præsidentvalget, var det stemmer fra liberale, revolutionære og sekulære egyptere, der sikrede ham præsidentposten i et opgør med en af Mubaraks tidligere toppolitikere, Ahmed Shafiq.

Gennem sine første måneder på posten havde Morsi formået at fastholde en bred international opbakning bl.a. ved at udvikle

se politisk moderation i de regionale og internationale konflikter omkring Gaza, Iran og Syrien. Imidlertid var hans hjemlige opbakning faldet, og Egypten havde gennemgået en stærk polarisering af de politiske fronter samt en optrapning af konflikterne mellem to stadigt tydeligere fronter, der stillede præsidentens støtter og det Muslimske Broderskab på den ene side og dem, der støttede andre politiske strømninger og grupperinger, på den anden.

En af de vigtige konflikter Morsi skulle komme til at udkæmpe som præsident var et opgør med Egyptens Forfatningsdomstol, der også fungerer som landets højesteret. Kort før Morsis tiltrædelse som præsident havde denne domstol underkendt Egyptens første demokratisk valgte parlament, som var blevet valgt gennem en række valghandlinger, der strakte sig fra efteråret 2011 gennem foråret 2012. Valgene var ikke blot de første demokratiske og repræsentative valg i Egypten; parlamentet var også det første nogensinde, hvor islamisterne fik flertal med 28 pct. af stemmerne til det Muslimske Broderskabs kandidater og 25 pct. til de konservative salafi-partier.

Forfatningsdomstolen

Kort inden parlamentet skulle træde sammen, valgte Forfatningsdomstolen imidlertid at underkende valget på grund af en teknikalitet i valgloven, der vurderedes at være grundlovsstridig. Mens denne teknikalitet givetvis var vigtig, forekom det mig allerede dengang yderst risikofyldt, at Forfatningsdomstolen valgte at hjemsende parlamentet. Det gjorde mere end at underminere Broderskabets dominans over den lovgivende forsamling og nulstille resultatet af en symbolsk vigtig valghandling. Det underminerede den institution, hvor repræsentanter for nye og gamle

strømninger i egyptisk politik kunne mødes og danne alliancer for og imod politiske tiltag, der blev fremsat som mulige veje gennem transitionen.

I dens fraværd kom denne rolle til at hvile på præsidenten alene. Mens Egyptens dommerstand efterfølgende har fastholdt forklaringen om, at hjemsendelsen var motiveret af juridiske hensyn, fremstod den allerede i 2012 for mange medlemmer af det Muslimske Broderskab og salafi-partierne som politisk motiveret og som et første forsøg fra Mubaraks 'dybestat' på at afspore det postrevolutionære regimes mulighed for at fastholde den revolutionære udvikling.

I løbet af efteråret 2012 spidsede præsident Morsis konflikt med Forfatningsdomstolen til i takt med, at en række love, som præsidenten proklamerede, blev kendt forfatningsstridige. Et specielt kilde tema var nedsættelsen af en forfatningsgivende forsamling. Landets første forfatningsgivende forsamling var blevet opløst kort efter Morsis tiltrædelse af en administrativ domstol. Gennem sensommeren udspillede der sig en række konflikter mellem Morsi og Forfatningsdomstolen – bl.a. over udformningen af en ny valglov til parlamentet og den rolle, som den islamiske lærdomsinstitution, al-Azhars, skulle spille i vurderingen af nye loves overensstemmelse med sharia (en opgave som Morsi ønskede at flytte fra Forfatningsdomstolen til al-Azhar).

Tilsyneladende som svar på trusler fra Forfatningsdomstolen om også at vilje underkende den nye forfatningsgivende forsamling udstedte præsident Morsi i november 2012 et dekret, der immuniserede præsidentens andre dekretter imod de egyptiske domstoles efterprøvelse. De facto havde Morsi derved i én og sammen handling stillet sig selv over loven og

gjort op med et formelt (omend i praksis ofte undermineret) princip i den egyptiske samfundsmodel: Adskillelsen af den udøvende, den lovgivende og den dømmende magt.

] Ifølge Morsis kritikere havde præsidenten afsløret sig som en ny Khomeini – en intolerant, autokratisk islamistisk despot uden respekt for de mest basale principper for god regeringsførelse.

Mens præsidentens talsmænd forsøgte at forklare, at dekretet kun ville være virksomt en kort periode og udelukkende havde til hensigt at bane vejen for en fuldbyrdelse af den egyptiske revolutions målsætninger uden om indblanding fra Mubaraks støtter i domstolene, haglede kritikken ned over Morsi fra alle kanter: Fra den politiske opposition. Fra det internationale samfund. Fra gadeaktivisterne. Og fra den politiserede egyptiske medieoffentlighed.

Ifølge Morsis kritikere havde præsidenten afsløret sig som en ny Khomeini – en intolerant, autokratisk islamistisk despot uden respekt for de mest basale principper for god regeringsførelse. Gang på gang har jeg efterfølgende hørt egyptere påpege, at ingen tidligere eller senere præsidenter i Egypten har udvist samme magtarrogance og komplet ligegyldighed over for retsstaten som Morsi gjorde med sit november-dekret. Hvad end Morsi og hans rådgivere havde ønsket at opnå med dekretet, fremstod det øjeblikkeligt som et eklatant fejltrin – et skridt der med ét forandrede de prekære nationale, regionale og internationale politiske balancer, som Morsi indtil da alt i alt havde formået at afveje til egen fordel.

Ny politisk koalition

I Egypten skabte november-dekretet grobund for en ny politisk koalition, der samlede den ellers kronisk splittede politiske opposition. Allerede i december måned dannedes en ny og hastigt voksende politisk gruppe ved navn 'Den Nationale Frelserfront (gabhat al-inqaash al-watani eller bare NSF) under ledelse af blandt andre den tidligere modtager af Nobels fredspris, Mohammed el-Baradei.

NSF's formål var enkelt: At få præsident Morsi afsat. Frelserfronten formåede på rekordtid at galvanisere oppositionen imod Morsi, Broderskabet og dets politiske parti, Friheds- og Retfærdighedspartiet. Omkring årsskiftet 2012-2013 voksede der endvidere en spritny folkelig massebevægelse frem, der tog disse politiske budskaber til gadeplan. Tamarrod (rebel), som den nye kampagne kaldte sig, gav NSF en folkelig base, fra hvilken den kunne fremsætte kravet om, at Morsi skulle gå af.

I det tidlige forår 2013 stod præsident Morsi således over for en hastigt voksende regeringskrise: Præsidenten lå i åben konflikt med den dømmende magts kerneinstitution, Forfatningsdomstolen. Den lovgivende magts vigtigste institution, Parlamentet, var hjemsendt, og der var ingen udsigt til dets snarlig genetablering. Den udøvende magts kerneinstitutioner – statsadministrationen, ministerierne, styrelserne og bureaukratiet og i særdeleshed sikkerhedsapparatet organiseret under Indenrigsministeriet – var forblevet intakte efter Mubaraks fald og modarbejdede aktivt eller passivt præsidentens mulighed for at regere effektivt. Endvidere havde november-dekretet galvaniseret den politiske opposition.

Broderskabets egen politiske ledelse forekom imidlertid uvillig til at erken-

de disse omstændigheder. Som en af præsident Morsis tætte politiske rådgivere forklarede mig, da jeg i foråret 2013 udspurgte ham om, hvordan han mente, at Broderskabet kunne håndtere regeringskrisen: "Hvilken krise? Ethvert land, der har oplevet en revolution, og som vores står over for en genopbygning af samfund og stat, ved, at der følger en række børnesygdomme med. Det vi står overfor er noget, vi kommer til at vokse ud af."

Denne noget paternalistiske ide om, at Broderskabet havde situationen under kontrol og blot skulle have lidt tid til at overkomme de revolutionære 'børnesygdomme', baserede sig til dels på en række alliancer, som Morsi havde indgået med repræsentanter for Egyptens traditionelle magtcentre.

Morsis taktiske alliancer

Ud over at have høstet stærk international ros for sit bidrag til at forhandle en våbenhvile på plads mellem Hamas og Israel i sommeren 2013 havde Morsi skabt en række nationale samarbejder og taktiske alliancer.

For det første havde præsidenten indledt tætte relationer til Egyptens forretningselite, der var vokset frem under Mubaraks senere regeringsperiode. Snarere end at reformere arbejdsmarkedet og imødekomme arbejderbevægelsernes og fagforeningernes krav om højere lønninger og bedre arbejdsvilkår havde Morsis administration arbejdet pragmatisk sammen med forretningslivet.

For det andet havde Broderskabet undladt at 'reformere' og udrense Mubaraks støtter, og den meget udskældte 'islamisering' af statsadministrationer havde med enkelte undtagelser ikke fundet sted i nævneværdigt omfang. Til trods for den historiske konflikt mellem det Muslim-

ske Broderskab og en række af Egyptens nøgleministerier og institutioner som Indenrigsministeriet, politistyrkerne, militæret og efterretningstjenesterne havde Broderskabet i store træk ladet dem forblive intakte og forsøgt at opbygge samarbejder med dem snarere end at udrense dem.

Slutteligt havde Broderskabet i sensommeren 2012 indledt et samarbejde med en ny generation af generaler i det egyptiske militær. I august 2012, en måned efter sin tiltrædelse som præsident, havde Morsi benyttet sit præsidentielle prerogativ til at sende to af Egyptens mest indflydelsesrige generaler på pension og samtidig cementere præsidentens rolle i politikudformningen.

Anledningen havde været et terrorangreb på Sinai-halvøen. Men bevæggrundene blev af de fleste set som magtpolitisk. Beslutningen banede vejen for en ny gruppe militærledere herunder navnlig Abdelfattah Sisi, der som tidligere ansvarlig for den militære efterretningstjeneste i 2011 havde været det yngste medlem af gruppen af generaler i SCAF, der afsatte Mubarak. Efter afsættelsen af SCAF's øverste chef, Mohammed Tantawi, og dennes højre hånd, Sami Enan, der begge blev set som tro tilhængere af Mubarak, overtog Abdelfattah Sisi i august 2012 posten som Egyptens forsvarsminister i det kabinet, som Morsi nedsatte.

Morsis beslutning om at afsætte den øverste militære ledelse var derfor ikke blot udtryk for en mulig styrkelse af den civile politiske ledelse over for det magtfulde og i store træk autonome egyptiske militær, men også en skabelse af en ny taktisk samarbejdsalliance mellem Broderskabets nye ledelse og militærets nye ledelse her iblandt de 'unge' generaler som Sisi.

Militæret kupper islamisterne

Efter mindre end et år ved magten havde Mohammed Morsi og det Muslimske Broderskabs manglende evne til løse disse konflikter skabt grobund for en massiv folkelig modstand – og for det militærkup, der i juli 2013 blev startskuddet til den egyptiske kontrarevolution, som stadig i dag, fire år senere, definerer landets politiske klima.

I takt med at den politiske mobilisering under Tamarrod og Den Nationale Frelserfront i foråret 2013 fik millioner af demonstranter på gaderne i Cairo og andre af Egyptens storbyer, lagde den øverste militære ledelse gradvist mere afstand til præsidenten. I kølvandet på gigantiske protester for og imod Morsi den 1. juli udstedte Tamarrod og NSF et samlet dekret der krævede præsidentens afgang inden den 2. juli, og Egyptens øverste militære ledelse gav landets politiske partier et ultimatum om inden 48 timer at have løst krisen eller acceptere en militær involvering i politikken.

Da Morsi tre dage senere, den 3. juli, fastholdt, at militærets udspil var forfatningsstridigt, skred militæret til handling. I udgangspunktet foregik kuppet stilletilfældigt og efterlod et vist manøvrerum til forhandling mellem de involverede parter: Præsidenten blev arresteret af en lille gruppe elitetropper fra den republikanske garde og fragtet til en hemmelig detention. Samtidig trådte repræsentanter for en række prominente egyptiske statsinstitutioner sammen for at danne en ny overgangsregering under ledelse af præsidenten for Egyptens Forfatningsdomstol, Adly Mansour, der overtog den afsatte præsidents beføjelser provisorisk, og forsvarsminister Abdelfattah Sisi, der garanterede militærets støtte til den nye institution. I de efterfølgende tre uger blev en del af Bro-

derskabets andre politiske ledere anholdt, og militæret indledte forhandlinger med de nu fængslede politiske ledere om et muligt kompromis mellem parterne.

Den egyptiske gade

Parallelt med de fejlslagne forhandlinger bag lukkede døre havde de egyptiske gader udviklet sig til et kogepunkt. Umiddelbart efter at den øverste militære ledelse havde udstedt sit ultimatum til præsident Morsi i slutningen af juni 2013, var Broderskabets støtter strømmet ud i gaderne i de egyptiske storbyer med erklæringer om støtte til præsidenten.

Flere steder havde der være mindre sammenstød med demonstranter eller beboere, der støttede NFS og Tamarrod, men alt i alt var demonstrationerne forløbet relativt fredeligt. I Cairo havde mange tusinder af Broderskabets støtter undgået Tahrir-pladsen, hvor Tamarrod og NFS gennemførte anti-Morsi demonstrationer, og havde i stedet samlet sig på to strategiske pladser, hvorfra de forestillede sig, at de kunne lægge pres til fordel for Morsi, hvis militæret skulle finde på at intervinere.

En noget mindre gruppe demonstranter havde indtaget Nahda-pladsen foran Cairo Universitet i Giza et par kilometer fra Tahrir, mens en større menneskemængde havde samlet sig foran Rabaa-moskeen på en indfaldsvej imod centrum af Cairo en lille kilometer væk fra præsidentpaladset i Heliopolis. Da militæret afsatte Morsi, voksede de to demonstrationer eksplosivt, men i begges tilfælde valgte de at blive og holde pladserne på samme måde, som demonstranterne havde gjort i 2011, da de protesterede imod Mubarak, snarere end at marchere gennem gaderne.

I midten af august, efter mere end fem ugers forgæves forhandlinger mellem den

nye regering og Broderskabets ledelse og efter en række sammenstød mellem pro- og anti-Morsi demonstranter i en række egyptiske byer, skred militæret til handling. Efter at have udstedt en advarsel om at de egyptiske gader skulle rømmes på et ikke nærmere angivet tidspunkt, gennemførte politi og sikkerhedstjenesten en fælles aktion imod Rabaa og Nahda-pladserne, hvor hundrede tusinder af Broderskabets støtter holdt stand til fordel for den afsatte præsident.

Taget i betragtning hvor afgørende den nyvundne forsamlingsfrihed var for revolutionens udfoldelse i perioden fra 2011 til 2013, fremstår undermineringen af retten til forsamlingsfriheden som en afgørende blokering af den egyptiske revolutions taktiske manøvrerum.

Aktionen, der indledtes ved dag gry den 14. august, var med sine mere end 1000 dræbte hovedsageligt ubevæbnede demonstranter et af verdens mest brutale massedrab i nyere tid (til sammenligning døde der mellem 400 og 800 demonstranter på Tiananmen-pladsen i Kina i juni 1989). I et studie fra sommeren 2014 konkluderede Human Rights Watch på baggrund af interviews med et bredt spektrum af kilder, at massedrabene på demonstranter på Rabaa- og Nahda-pladserne i august året forinden fremstod som en del af en større plan om at angribe ubevæbnede individer på baggrund af deres politiske tilhørsforhold.

Ifølge Human Rights Watch var der ikke blot tale om et alvorligt brud på international menneskerettighedslovgivning, men sandsynligvis udgjorde aktionen en forbrydelse imod menneskeheden. Rapport-

ten sandsynliggør, at sikkerhedsstyrkerne ikke udstedte tilstrækkelige advarsler forud for rydningen af pladserne, at de hastigt gik fra tåregas til skarp ammunition, at finskytter skød vilkårligt ind i mængden af civile, kvinder og børn, at telte og bygninger blev sat i brand, mens folk stadig var inde i dem, at udgangene forblev afspærrede af sikkerhedsstyrkerne – også for sårede osv.

Den selv for Egypten uhørte brutalitet i aktionen på Rabaa og Nahda lukkede med det samme det politiske forhandlingsvindue, der havde eksisteret mellem Det Muslimske Broderskab og den nye regering indsat af kupmagerne. Samtidig markerede aktionen starten på en langstrakt kontrarevolutionær proces, der med afsæt i repressive politistatstaktikker tilbagelullede de muligheder for at forandre den politiske orden, der var opstået i tiden efter 25. januar-revolutionen imod Hosni Mubarak.

Med aktionen på Nahda og Rabaa og med en række lignende efterfølgende repressive aktioner imod pro-Broderskabsdemonstrationer har Abdelfattah Sisis skiftende regeringer i et forsøg på at kontrollere den politiske proces efter kuppet imod Morsi undergravet den forsamlingsfrihed, som egypterne tilkæmpede sig under de hårde kampe med politistyrkerne og civile bøller i Egyptens gader i januar og februar 2011.

Mens hovedparten af disse aktioner under og i tiden efter kuppet har været rettet imod Broderskabet, har det langt fra været de eneste. Kort efter kuppet begyndte politi og militærstyrker at tilbageholde politiske aktivister fra andre politiske grupperinger, der med tiden strakte sig ind i kernen af de sekulære ungdomsaktivister, som havde sanktioneret Sisis vej til magten – fra ungdomsaktivister fængslet

for 'uansede demonstrationer' til arbejdere, socialister og liberale.

Taget i betragtning hvor afgørende den nyvundne forsamlingsfrihed var for revolutionens udfoldelse i perioden fra 2011 til 2013, fremstår undermineringen af retten til forsamlingsfriheden som en afgørende blokering af den egyptiske revolutions taktiske manøvrerum.

Kontrarevolutionen videreføres

Den kontrarevolutionære indsats i Egypten efter kuppet har omfattet en tilbagerulning af de politiske organisatoriske friheder baseret på en juridisk kriminalisering af navnlig det Muslimske Broderskabs parti- og græsrodsorganisation. Dette har givet Sisis statsadministration et juridisk grundlag for at genetablere en stor del af den frygtbaserede regeringsform, der kendtes i Egypten i tiden før 2011-revolutionen.

To år efter kuppet, i sommeren 2015, vurderede egyptiske og internationale menneskerettighedsorganisationer således, at de arbitrære og politisk motiverede arrestationer havde skabt titusinder af politiske fanger. Mens det egyptiske Indenrigsministerium i juli vedkendte sig at have arresteret mere end 22.000 mennesker (men afviste at disse kunne klassificeres som 'politiske fanger') anførte det noget mere uafhængige ECESR (Egyptian Center for Economic and Social Rights), at tallet snarere lå i nærheden af 41.000, og at der var tale om politiske fanger.

Som Human Rights Watch har påpeget flere gange, er langt størstedelen af disse fanger fra det Muslimske Broderskab og støtter af Morsi – Broderskabet selv anslog i 2015, at ca. 29.000 af deres medlemmer befandt sig i forvaring – men fra slutningen af 2013 indbefattede dette også en lang række sekulære og venstreorientere-

de aktivister. De samme kilder har endvidere berettet om systematisk brug af tortur under afhøringer og om en markant stigning i antallet af døde fanger som følge af ringe fængselsvilkår og dårlig medicinsk pleje.

Repressionen under Sisi har også ramt medieverdenen og ytringsfriheden mere generelt. Mens der under præsident Mubarak, SCAF's styre og under præsident Morsi eksisterede en blomstrende kritisk presse, har Egyptiske lovgivere og retsinstanser under Sisis ledelse kriminaliseret de kritiske medier og gennemført domsafsigelser imod lokale og internationale journalister.

I 2015 havde Egypten således ifølge CPJ (Committee to Protect Journalists) udviklet sig verdens næstværste land for pressefriheden med 199 fængslede journalister – kun overhalet af Kina. Det vurderes således, at der i 2016 sad mere end 100 Egyptiske journalister fængslet på grund af deres professionelle virke. Ligeledes har andre dele af det efter-2011 opblomstrende kritiske og uafhængige civilsamfund lidt under Sisis skiftende regeringer.

Sisis repressive politik har også bidraget til at underminere den de-facto politiske pluralisme, der var opstået i Egypten i tiden efter 2011-revolutionen. Her havde eksplosionen af forskellige politiske strømninger tvunget Egypterne til at indse deres interne ideologiske, kulturelle, klasse-mæssige, regionale og politiske forskelligheder.

I stedet for denne pluralisme har Sisi aktivt promoveret velkendte populistiske ideer om Egyptens 'nationale enhedskultur', om at staten styres bedst af en 'stærk leder', om at den loyale undersåt står præsidenten bi, og om at Egypten er truet af uspecifiserede 'udefrakommende kræfter'. Disse xenofobiske og populistiske mobi-

liseringsformer, der gør 'fremmede agenter' ansvarlige for regeringens fejlslagne politikker, har manifesteret sig i en række xenofobiske retssager såvel som en stigning i fremmedfjendske stereotyper i den Egyptiske presse.

Slutteligt har Sisis kontrarevolutionære politik målrettet afviklet det repræsentative demokratiske rotationsprincip for regeringsmagten, der blev indført i 2012 med Mohammed Morsis sejr i præsidentvalget over Ahmed Shafiq. Dermed har Sisi også afviklet muligheden for at etablere en (mere) liberalt repræsentativt demokrati-lignende styreform i Egypten.

Størstedelen af de historier om Egypten, vi i dag møder i internationale medier, dokumenterer denne kontrarevolutionære udvikling eller omhandler konsekvenser af den. Det gælder rapporterne om Islamist Stats fortsatte mord på politi og militærpersonel på Sinaihalvøen. Så sent om i oktober rapporteredes om mere en 40 dræbte.

Disse terroranslag trækker naturligvis på lokale konflikter på Sinai som følge af regionens langstrakte marginalisering under Sadat og Mubarak. Men de afspejler også den massive stigning i militant jihadisme, der kan observeres i Egypten som følge af militærets og politiets kontrarevolutionære undertrykkelse af islamister og mange andre aktører.

Det samme gælder de højprofilerede angreb på koptiske menigheder. Mens der i hvert fald siden 1970'erne har være rapporter om sekteriske stridigheder i visse dele af Egypten, er angrebene på koptiske menigheder steget markant i takt med den kontrarevolutionære undertrykkelse af det Muslimske Broderskab.

Reelt set ved vi ikke, hvor mange der er reelt skiftet fra Broderskabet over til Islamisk Stat eller andre jihadistiske gruppe-

ringer. Men vi ved med sikkerhed, at de jihadistiske grupperinger med succes spekulerer i at øge deres mobilisering ved at opildne til sekterisk vold imod kopterne, som de fremstiller som regimets tro støtter. På lignende vis kan de seneste masserestationer af homoseksuelle i oktober 2017 tolkes som et forsøg fra regeringens side på at høste letkøbt støtte blandt de mere konservative segmenter, der traditionelt (også) ville kunne mobiliseres af Broderskabet eller lignende kulturradikale partier og bevægelser

Selvom disse og andre følgevirkninger af kontrarevolutionen naturligvis ikke er det eneste, der foregår i den arabiske verdens mest folkerige stat, er netop sådanne historiers monotone beskrivelse af undertrykkelsen i Egypten og dens konsekvenser helt på sin plads. Der er gået fire år med dette. Og meget tyder på, at der kommer til at gå en årrække mere, før nye dynamikker og historier eventuelt kan vinde frem i Egypten.

